

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN “ÇEVRE” KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Şeyma ÖZCAN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

seymaozcan68@gmail.com

Orcid No: 0000-0002-0712-6605

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin MERTOL

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

huseyin.mertol@gop.edu.tr

Orcid No: 0000-0001-8048-0814

Prof. Dr. Osman YILMAZ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

oyilmaz@mehmetakif.edu.tr

Orcid No: 0000-0002-5279-3191

Öz

Bu çalışmanın amacı; 2018-2019 eğitim-öğretim yılında, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören ikinci sınıf öğrencilerinin çevre kavramına yönelik algılarını metafor yoluyla belirlemek ve karşılaştırmaktır. Öğrencilere dersi almadan önce (ilk uygulama, n=72) ve dersi aldıktan sonra (son uygulama, n=73) olmak üzere toplamda iki uygulama yapılmıştır. Araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemi ile elde edilmiştir. Çalışmada olgubilim deseni kullanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, üniversite öğrencilerinin “Çevre... gibidir; çünkü...” cümlesini tamamlamasıyla elde edilmiştir. 2018-2019 eğitim-öğretim güz yılının başında öğrencilere ilk uygulama yaptırılmıştır ve daha sonra dönemin sonunda aynı öğrencilere son uygulama yaptırılıp sonuçlar karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ilk uygulama da 38, son uygulama da 43 geçerli metafor üretilmiştir. Üniversite öğrencilerinin oluşturdukları metaforlar incelendiğinde, ilk uygulama da en çok başvurulan algısal ifadeler; *insan (f12)*, *ev (f9)*, *çocuk (f5)*, *kalp (f5)* ve *hayat (f4)* metaforlarıdır. Son uygulama da ise en çok başvurulan algısal ifadeler; *insan (f5)*, *ev (f4)*, *çocuk (f5)*, *su (f5)* ve *hayat (f4)* metaforları olduğu görülmüştür. Bu metaforlar, ortak özellikleri bakımından irdelenerek 5 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ise “Yaşam Kaynağı Olarak Çevre, Yaşam Alanı Olarak Çevre, Soyut Kavram Olarak Çevre, Değer Olarak Çevre, Somut Kavram Olarak Çevre” ana kategorilerimizdir. Araştırma sonucunda, öğrenciler her iki uygulamada da “çevre” kavramına en fazla “Değer Olarak Çevre” kategorisinde yer vermiştir. Bu durum

öğretmen adaylarının metaforlarda kullandıkları objelerin aldıkları dersten etkilendikleri kadar, yaşadıkları çevreden de önemli izler taşıdığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Çevre Eğitimi, Metafor, Öğretmen Adayı.*

COMPARISON OF METAPHORIC PERCEPTIONS OF UNIVERSITY STUDENTS ON "ENVIRONMENTAL" CONCEPT

Abstract

The aim of this study is to determine and compare the perceptions of second grade students studying at Mehmet Akif Ersoy University Classroom Teaching Department through metaphor in 2018-2019 academic year. Before the course (first application, n = 72) and after the course (last application, n = 73), a total of two applications were given to the students. The data of the study was obtained by qualitative research method. Phenomenology pattern was used in the study. Content analysis was used for data analysis. The data of the study was obtained by completing the sentence; “Environment is similar to.... Because...” by university students. At the beginning of the 2018-2019 academic year, the first application was made to the students and then at the end of the semester the same students had the last application and the results were compared. According to the findings, 38 valid metaphors were produced in the first application and 43 valid metaphors in the last application. When the metaphors formed by university students are examined, the first application is the most commonly used perceptual expressions; *human (f12), home (f9), children (f5), heart (f5) and life (f4)* metaphors. In the last application, the most commonly used perceptions are; *human (f5), home (f4), children (f5), water (f5) and life (f4)* metaphors. These metaphors were examined in terms of their common characteristics and collected under 5 different conceptual categories. These categories such as; “*Environment as a Source of Life, Environment as a Living Space, Environment as an Abstract Concept, Environment as a Value, Environment as a Concrete Concept*” are our main categories. As a result of the research, students gave the most importance to the concept of “environment” in both applications in the “*Environment as Value*” category. This situation shows that pre-service teachers carry important traces from the environment they live in as well as the objects they use in metaphors.

Key Words: *Environmental Education, Metaphor, Preservice Teacher.*

GİRİŞ

Milenyum çağının başlaması ile birlikte kavram ve olguların kişiler üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla çeşitli yöntemlerle metaforlara başvurulmuştur. Bununla birlikte metaforik araştırmaları geliştirmek için eğitim alanında da çalışmalar yapılmıştır. “Eğitim”, “ders”, “matematik”, “biyoloji”, “coğrafya”, “doğa algıları”, “öğretmen”, “küresel ısınma”, “okul”, “çocuk”, “dil”, “edebiyat”, “sınıf”, “kitap” ve “çevre kirliliği” başlıkları altında kavramların metaforik algıları belirlenmeye çalışılmıştır (Sezgin, 2016).

Günümüzde karşılaştığımız tehlikelerin ve sorunların yerel olmaktan ziyade küresel boyutta ele alınması küreselleşmenin olumlu sonuçlarından biridir. Karşılaşılan sorunlar karşısında çözüme katkıda bulunulması için duyarlı ve sorumluluk sahibi olan bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle karşılaşılan sorunlar ile ilgili bireylerin bilgi düzeyinin belirli bir seviyede olması gerekmektedir. Çevre eğitimi, son yıllarda oluşan problemlerin ortadan kaldırılmasında etkin rol alacak duyarlı bireylerin oluşmasına katkı sağlaması amacıyla önemlidir. Bu bağlamda insan ve çevre arasındaki etkileşim çevre biliminin temel konularından birisidir (Erten, 2004; Karataş ve Aslan, 2012).

1. Literatür Araştırması

Metafor, hayali kavramların somutlaştırılarak öğretilmesinde etkin rol oynarken aynı zamanda kavramlar arasındaki benzerliklerden faydalanılarak zihnimizde önceden varolan şemaların yeni anlamlarla zenginleştirilmesiyle ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Literatürde yer alan bazı metafor tanımları şunlardır: Metafor kelimesi köken olarak incelendiğinde “bir noktadan başka bir noktaya götürmek” anlamını ifade eden yunanca “metafora” kelimesinden türetilmiş olup ve “öte” anlamına gelen meta ve taşımak anlamındaki “pherein” kelimelerinin biraraya gelmesi ile metafor sözcüğü meydana gelmiştir (Corbet ve Connors, 1999). Arslan ve Bayrakçı (2006) metaforu bireylere kendi zihinlerini anlamak ve haritalamakta yardım eden güçlü bir modelleme mekanizması olarak açıklamıştır. Cameron ve Low (1999) ise metaforu, kelimedeki bir anlamı diğer anlama taşıdığı ve ilişki kurduğu için köprü olarak tanımlamıştır. Metaforlar; kavramlar, olaylar ve durumlar hakkında kişisel algılarımızı ortaya çıkaran yorumlamalardır (Saban, 2004).

Forceville (2002), metaforun metafor olarak ele alınabilmesi için üç özelliğe sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Bunlar şu şekildedir:

1. Metaforun kaynağı
2. Metaforun konusu
3. Metaforun kaynağından metaforun konusuna ulaşılan bağ.

Örneğin, “Öğretmen aşçı gibidir. Çünkü bir aşçı yaptığı her yemeğe bir baş yapıt misali özen göstererek gerek malzemeleri gerekse sevgisini katıp her yemeği farklı tarifler ile yapıyorsa öğretmen de kendi bilgi birikimi ve özverisini kullanarak her öğrenciye bireysel özelliklerine göre farklı yaklaşmaktadır” ifadesindeki metaforun konusu “öğretmen”, metaforun kaynağı “aşçı” ve metaforun kaynağından anlaşılması beklenen özelliği “nasıl ki bir aşçı yaptığı yemeklere tek tek özen gösterirse öğretmen de sınıfındaki öğrencilere her çocuk bir dünyadır gözüyle bakmalıdır.” ifadesiyle metaforun kaynağının, anlatılmak istenen anlamı anlamada farklı bir pencere açtığını vurgulamaktadır.

Çevre sözcüğü köken olarak ele alındığında “environs” yani bir yeri çevreleyen ya da çevresindeki alan olarak tasvir edilmektedir (Atalay, 2004). Bireyle ilişkili canlı-cansız her şeyi kapsayan her türlü terim ekolojik yaşamın simgesidir (Berkes ve Kışlalıoğlu, 1993).

2. Yöntem

2. 1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden “olgubilim deseni” kullanılmıştır. Olgubilim (fenomenoloji) deseni, farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir düşünceye sahip olmadığımız olguları vurgulamaktadır. Olgubilim, bu bağlamda yapılacak teknik terimlerin konularının araştırılması ve geliştirilmesi için sağlam bir alt yapı oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2. 2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılı Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören öğrencilerden “Çevre Eğitimi” dersi alan ikinci sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

2. 3. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak için, öğrencilerin her birine “Çevre... gibidir; çünkü ...” ifadesinin yazılı olduğu boş bir kağıt verilmiştir. Öğrencilerden bu ifadeyi kullanarak ve tek bir metafor üzerinde yoğunlaşarak, düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Metaforların bir araştırma aracı olarak ele alındığı çalışmalarda (Kaya, 2010; Aydın, 2010; Coşkun, 2010) “gibi” sözcüğü, çoğunlukla “metaforun kaynağı” ile “metaforun konusu” arasındaki ilişkiyi daha açık bir şekilde çağrıştırmak için kullanılmaktadır. Cümlede “çünkü” sözcüğüne yer verilmesi, araştırmaya katılan öğrencilerin ürettikleri metaforları için bir “gerekçe” sunmaları açısından önemlidir. Öğrencilere “çevre” kavramına ilişkin kendi metaforlarını yazmaları için yaklaşık on beş dakika süre verilmiştir. Bu uygulama dönemin başında ve sonunda olmak üzere iki defa uygulanmıştır. Öğrencilerin yazdığı bu metaforlar, birer belge olarak bu çalışmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır.

2. 4. Verilerin Analizi

Bu çalışmadaki edinilen bilgileri değerlendirmek için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu analizin hedefi bilginin doğru ve eksiksiz olarak, aynı zamanda da anlaşılabilir yalınlıkta tasvir ederek anlatmaktır. Bu tekniği uygularken yapılan işlem, birbirine yakın veya benzer konuların ve kavramların anlaşılır düzeyde tutulması, konu bütünlüğü ve anlatım organizasyonu kontrolünü iyi sağlamak gibi durumların doğru bir biçimde dikkat edilmesi hususundan ibarettir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Öğrencilerin geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar şu şekildedir: *1.Adlandırma Aşaması, 2. Tasnif Etme Aşaması, 3. Kategori Geliştirme Aşaması, 4. Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması, 5.Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması.*

1.Adlandırma aşaması

Bu aşamada araştırmaya katılan öğrencilerin ürettikleri metaforlar ilk olarak bir Excel tablosu oluşturulup hiçbir değişim yapılmadan bilgisayara aktarılıp, alfabetik sıra ile yazılarak genel bir liste yapılmıştır. Her öğrencinin yazdığı metaforlar kodlanmış (Örneğin, aile, anne, baba, çiçek... vb) ve bu aktarma aşamasında katılımcıların ifadelerine dikkat edilerek, metaforların net bir şekilde ifade edilip edilmediğine bakılmıştır.

2. Tasnif aşaması

Bu aşamada “metafor analizi” (Moser, 2000) ve “içerik analizi” (Yıldırım ve Şimşek, 2006) teknikleri kullanılarak her metafor ayrıştırılarak, benzerlik ve ortak özellikleri yönünden diğer metaforlarla karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Bu aşamada öğrencilerin yazdıkları metaforlar tekrar detaylı bir şekilde okunup metaforun kaynağı arasındaki ilişkiye dikkate edilmiştir. Bu araştırmada ilk uygulamada 4, son uygulamada 3 olmak üzere 7 kâğıt herhangi bir metaforu tasvir etmemesi ve metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki bakımından anlamsız olması sebebi ile elenerek araştırma kapsamının dışında bırakılmıştır. Üniversite öğrencileri tarafından üretilen uyumsuz yapıdaki metaforların elenmesinden sonra ilk uygulamada 72, son uygulamada 73 olmak üzere toplamda 145 adet geçerli kâğıt araştırma kapsamına alınmıştır.

3. Kategori geliştirme aşaması

Bu aşamada üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforların ortak özellikleri açısından incelenmesi hedeflenmiş ve bu işlem sırasında 65 metafordan oluşturulan metafor listesi dikkate alınmıştır. Bu amaç için, öğrenciler tarafından üretilen her metafor kavramı (1) metaforun konusu, (2) metaforun kaynağı ve (3) metaforun konusu ile kaynağı arasındaki bağ bakımlarından incelenerek “çevreye” ilişkin sahip oldukları bakış açısına göre belli bir konu ile ilişkilendirilerek toplam 5 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

4. Geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması

Elde edilen verilerin detaylı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan 5 kavramsal kategori altında toplanan metaforların, bahsedilen bir kavramsal kategoriyi temsil edip etmediğini doğrulamak amacıyla uzman görüşüne (biri eğitim bilimleri diğeri coğrafya eğitimi alanında iki uzman) başvurulmuştur. Uzman kişilere yapılandırılmış grid tekniği ile hazırlanmış olduğumuz formlar verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, formda; üst bölümümüzde 65 adet örnek metaforun sıralı olduğu bir tablo, alt bölümümüzde 5 farklı kavramsal kategorinin adlarını içeren sorular bulunmaktadır. Uzmandan soruları tabloyu kullanarak 5 kavramsal kategoriyle (hiçbir metaforu dışarıda bırakmayacak şekilde) eşleştirmesi istenmiştir. Daha sonra, uzmanların yapmış olduğu eşleştirmeler araştırmacının kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği, Miles ve Huberman’ın (1994) formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplandı. Nitel çalışmalarda,

uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Saban, 2009). Bu araştırmanın güvenilirlik çalışmasında %91 oranında bir güvenilirlik sağlanmıştır.

5. Verileri bilgisayar ortamına aktarma aşaması

İlk uygulamada 38 adet, son uygulamada 43 adet metaforun belirlenmesinden ve bu metaforların oluşturduğu 5 adet kavramsal kategorinin geliştirilmesinden sonra bütün veriler SPSS istatistik programına aktarılıp katılımcı sayısı (*f*) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya ilk uygulamada 73, son uygulamada 72 kişi olmak üzere toplam katılan 145 üniversite öğrencisi “çevre” kavramına ilişkin toplam 65 geçerli metafor üretmiştir. Bu bölümde, araştırmamıza katılan üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin üretmiş oldukları metaforlar, oluşturulan 5 farklı kavramsal kategori tablolar eşliğinde verilerle analiz ve yorumları yapılmıştır. Aşağıda kavramsal kategorilerimizin isimleri bulunmaktadır:

1. Yaşam Kaynağı Olarak Çevre
2. Yaşam Alanı Olarak Çevre
3. Soyut Kavram Olarak Çevre
4. Değer Olarak Çevre
5. Somut Kavram Olarak Çevre

3. 1. İlk Uygulamadaki (Çevre Eğitimi Dersini Almadan Önce) Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Metaforları

Araştırmaya katılan 73 üniversite öğrencisi “çevre” kavramına ilişkin toplam 38 geçerli metafor üretmiştir. Üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların frekansları ve yüzde değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. İlk Uygulamadaki Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Geçerli Metaforlar, Frekans (*f*) ve Yüzde Değerleri (%)

Metafor Sırası	Metaforun Adı	<i>f</i>	%
1	Aile	1	1,4
2	Akciğer	2	2,7
3	Anakara Toprağı	1	1,4
4	Anne	1	1,4
5	Arkadaş	2	2,7
6	Avakado	1	1,4
7	Ayna	2	2,7
8	Ayraçlı Defter	1	1,4
9	Beden	1	1,4

10	Çiçek	1	1,4
11	Çocuk	5	6,8
12	Demir	1	1,4
13	Deniz	1	1,4
14	Domino Taşı	1	1,4
15	Ev	9	12,3
16	Hayal Gücü	1	1,4
17	Hayat	4	5,5
18	İnsan	12	16,4
19	İnsan Karakteri	1	1,4
20	Kalp	5	6,8
21	Kapı	1	1,4
22	Masa	1	1,4
23	Nar	1	1,4
24	Nefes	1	1,4
25	Oda	1	1,4
26	Okul	1	1,4
27	Oyuncak Ayı	1	1,4
28	Öğretmen	1	1,4
29	Resim	1	1,4

Tablo: Tablo 1 'in devamıdır.

30	Saç	1	1,4
31	Sağlık	1	1,4
32	Salata	1	1,4
33	Sarmaşık Dallar	1	1,4
34	Su	2	2,7
35	Telefon	1	1,4
36	Ülke	1	1,4
37	Renk	1	1,4
38	Zincir	1	1,4
Toplam		73	100.0

3. 2. İlk Uygulamadaki (Çevre Eğitimi Dersini Almadan Önce) Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

Üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar 5 kategoride toplanmış ve metafor kategorileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. İlk Uygulamadaki Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metafor Kategorileri, Metafor Sayıları, Toplam Metafor Sayıları ve Yüzdeler Değerleri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Sayısı	Toplam Metafor Sayısı	%
1.Yaşam Kaynağı Olarak Çevre	Su(2), avakado(1), nar(1), salata(1)	4	5	6,8
2.Yaşam Alanı Olarak Çevre	Ev(9), ülke(1), okul(1), anakara toprağı(1), deniz(1), oda(1)	6	14	19,2
3.Soyut Kavram Olarak Çevre	Hayal Gücü(1), renk(1)	2	2	2,7
4.Değer Olarak Çevre	Anne(1), nefes(1), hayat(4), insan(12), çocuk(5), kalp(5), çiçek(1), saç(1), akciğer(2), beden(1), aile(1), arkadaş(2), öğretmen(1), sağlık(1), insan karakteri(1), sarmaşık dallar(1), resim(1)	17	41	56,2
5.Somut Kavram Olarak Çevre	Zincir(1), telefon(1), demir(1), ayrıçlı defter(1), ayna (3), oyuncak ayı(1), masa(1), kapı(1), domino Taşı(1)	9	11	15,1
Toplam		38	73	100,0

3. 3. Son Uygulamadaki (Çevre Eğitimi Dersini Aldıktan Sonra) Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Metaforları

Araştırmaya katılan 72 üniversite öğrencisi “çevre” kavramına ilişkin toplam 43 geçerli metafor üretmiştir. Üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların frekansları ve yüzde değerleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Son Uygulamadaki Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Geçerli Metaforlar, Frekans (f) ve Yüzde Değerleri (%)

Metafor Sırası	Metaforun Adı	f	%
1	Adalet	1	1,4
2	Aile	2	2,8
3	Akciğer	2	2,8
4	Akvaryum	1	1,4
5	Anne	2	2,8
6	Arkadaş	2	2,8
7	Ayna	2	2,8

8	Battaniye	1	1,4
9	Bebek	3	4,2
10	Beden	2	2,8
11	Bitki	1	1,4
12	Boş Apartmanlar	1	1,4
13	Boş Bir Sayfa	1	1,4
14	Canlı Bir Varlık	1	1,4
15	Çiçek	1	1,4
16	Çocuk	5	6,9
17	Demir	1	1,4
18	Domino Taşı	1	1,4
19	Dünya	2	2,8
20	Ev	4	5,6
21	Gelecek	1	1,4
22	Gezegen	1	1,4
23	Gökkuşuğu	2	2,8
24	Göz	1	1,4
25	Güneş	1	1,4
26	Hayat	4	5,6
27	Hayvan	1	1,4
28	İnsan	5	6,9
29	Kalp	2	2,8
30	Kitap	1	1,4
31	Pi Sayısı	1	1,4
32	Saç	1	1,4
33	Sağlık	1	1,4
34	Sanat Eseri	1	1,4
35	Sevgi	1	1,4

Tablo: Tablo 3 'ün devamıdır.

36	Sokak Lambası	1	1,4
37	Su	5	6,9
38	Terapi	1	1,4
39	Üzüm	1	1,4

40	Yaşam Kaynağı	1	1,4
41	Yemek Yapmak	1	1,4
42	Zaman	1	1,4
43	Zincir	1	1,4
Toplam		72	100.0

3. 4. Son Uygulamadaki (Çevre Eğitimi Dersini Aldıktan Sonra) Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

Üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar 5 kategoride toplanmış ve metafor kategorileri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Son Uygulamadaki Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metafor Kategorileri, Metafor Sayıları, Toplam Metafor Sayıları ve Yüzdeler Değerleri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Sayısı	Toplam Metafor Sayısı	%
1.Yaşam Kaynağı Çevre	Olarak Su(5), yemek yapmak(1), üzüm(1), yaşam kaynağı(1), güneş(1)	5	9	12,5
2.Yaşam Alanı Çevre	Olarak Ev(4), boş apartmanlar(1), dünya(2), akvaryum(1), gezegen(1)	5	9	12,5
3.Soyut Çevre	Kavram Olarak Gelecek (1), sevgi(1), zaman(1), adalet(1), terapi(1)	5	5	6,9
4.Değer Çevre	Olarak Anne(2), akciğer(2), göz (1), beden(2), hayat(4), aile(2), insan(5), arkadaş(2), çocuk(5), sağlık(1), kalp(2), kitap(1), çiçek(1), bitki(1), hayvan(1), bebek(3), saç(1), sanat eseri(1), canlı bir varlık(1)	19	38	52,8
5.Somut Çevre	Kavram Olarak Zincir(1), gökkuşağı(2), demir(1), boş bir sayfa(1), ayna (2), pi sayısı(1), sokak lambası(1), domino taşı(1), battaniye(1)	9	11	15,3
Toplam		43	72	100.0

3. 5. Kavramsal Kategoriler

3. 5. 1. Yaşam kaynağı olarak çevre

Bu kategori, “çevre” kavramını daha çok besinin ifadesi olarak algılayan öğrenci ifadelerinden oluşmaktadır. Bu kategoride öğrenciler çevreyi genellikle yaşamın kaynakları ile bağlantılı olarak açıklamaktadırlar.

İlk uygulama için, tablo 5’de detayları verilen, toplam 4 metafor bu kategori altında değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 5 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f 5) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda % 6,8’ini temsil etmektedir. Kategoride en çok tekrarlanan metafor 2 katılımcının ifade ettiği (f 2) “su” metaforu yer almaktadır.

Tablo 5. İlk Uygulama-Yaşam Kaynağı Olarak Çevre

Metafor Adı	F	%
Avakado	1	1,4
Nar	1	1,4
Salata	1	1,4
Su	2	2,7
Toplam	5	6,8

Bu kategoride bulunan bazı ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

Çevre nar gibidir; çünkü tek başına fazla bir şey ifade etmeyen ama bir topluluk oluşturduğunda her şeyi içinde barındıran bir kavramdır.

Çevre salata gibidir; çünkü salata yaparken sebzeleri önce yıkarız. Çevreyi de temiz tutmak sağlığımız açısından önemlidir ve salatanın içinde çeşitli sebzeler bulunur. Bu sebzeler de salataya farklı renk ve tat katar tıpkı çevrede bulunan farklı unsurlar gibi.

Çevre su gibidir; çünkü insanın olmazsa olmazlarından. Eğer o olmazsa yaşayamayız. Hayatın tamamını kaplayan şeydir. O yüzden çevre suya benzerdir. İnsan ne susuz ne de çevresiz yaşayamaz.

Son uygulama için, tablo 6’da detayları verilen, toplam 5 metafor bu kategori altında değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 9 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f 9) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda %12,5’ini temsil etmektedir. Kategoride en fazla tekrarlanan metafor 5 katılımcının ifade ettiği (f 5) “su” metaforu yer almaktadır.

Tablo 6. Son Uygulama-Yaşam Kaynağı Olarak Çevre

Metafor Adı	f	%
Güneş	1	1,4
Su	5	6,9
Üzüm	1	1,4
Yaşam Kaynağı	1	1,4
Yemek Yapmak	1	1,4
Toplam	9	12,5

Bu kategoride bulunan bazı ifadelerle aşağıda yer verilmiştir.

Çevre su gibidir; çünkü su vücudumuz için ne kadar önemli ve bizim ne kadar yaşam kaynağımızsa çevre de bizim yaşayabilmemize ortam hazırlayan ve bir o kadar önemli kavramdır. Onu ne kadar kirletirsek zarar görürüz, ne kadar korursak sağlıklı oluruz.

Çevre su gibidir; çünkü su nasıl bir dönüşüm içerisindeyse çevrede o şekilde dönüşüm içerisinde. Tek sorun doğru kullanamıyor olmamızdır.

Çevre yaşam kaynağı gibidir; çünkü bizlere doğal kaynaklarını sunar, bizleri besler ve bizler için oksijen sağlar. Yaşamamız için gerekli ihtiyaçları sunar. Çevremize saygılı ve duyarlı olmalıyız ki yaşam kaynağımız zarar görmesin.

Çevre yemek yapmak gibidir; çünkü doğadaki belli etkenlerin belli bir süre olumlu yönde etkileşip hazır duruma geldikten sonra insan için gerekli ihtiyaçların oluşmasını sağlamaktadır. Doğaya zarar vermedikten sonra bizler için en güzel yaşam kaynağı oluşur.

3. 5. 2. Yaşam alanı olarak çevre

Bu kategori de evrensel olan çevre kavramını canlıların ortak hayat ortamları olarak gören öğrenci görüşlerinden oluşmaktadır. Üniversite öğrencilerinin bu görüşünün nedeni genellikle doğanın insanı ve bütün canlılık belirtilerini içerisinde barındıracak şekilde dizayn edilmesinin düşünülmesi etkili olmuştur. Onlar için çevre canlılığın ve gelecek nesillerin devamı için birlikte yaşadıkları ortak alandır.

İlk uygulama için, tablo 7’de detayları verilen, toplam 6 metafor bu kategori altında değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 14 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f14) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda % 12,3’ini temsil etmektedir. Kategoride en fazla tekrarlanan metafor 9 katılımcının ifade ettiği (f 9) “ev” metaforu yer almaktadır.

Tablo 7. İlk Uygulama-Yaşam Alanı Olarak Çevre

Metafor Adı	F	%
Anakara Toprağı	1	1,4
Deniz	1	1,4
Ev	9	12,3
Oda	1	1,4
Okul	1	1,4
Ülke	1	1,4
Toplam	14	19,2

Bu kategoride bulunan bazı ifadelerle aşağıda yer verilmiştir.

Çevre ev gibidir; çünkü çevre de tıpkı ev gibi bizim yaşam alanımızdır. Nasıl evimizde rahat hareket edebiliyorsak çevrede de rahat etmemiz için çevreyi temiz tutmalıyız. Çünkü nasıl evde ailemiz ile yaşıyorsak, çevrede de tüm canlılar alemi ile yaşıyoruz. Önem verdiğimiz kadar mutlu bir yaşam süreriz.

Çevre odamız gibidir; çünkü pis bir oda da yaşamak ne kadar kötüyse, pis bir çevrede de yaşamak o kadar kötüdür. Mesela odamızda çöpü yere atamıyorsak çevremizde ki herhangi bir yere de atmamalıyız. Sonuçta her iki yerde bizim yaşam alanımızdır.

Çevre ülkemiz gibidir; çünkü çevre bizim yaşam alanımızdır. Ülkemizi nasıl temiz tutuyorsak çevremizi de aynı şekilde temiz tutmalıyız. Çevremiz ve ülkemiz bize emanettir. Gelecek kuşaklara yaşanabilir bir yer bırakmak istiyorsak çevremize ve ülkemize sahip çıkmalıyız.

Çevre anakara toprağı gibidir; çünkü var oluşundan itibaren bünyesinde bütün bileşenleri ve atomik yapıları barındırır. Birbirinden ayrılması zor olan ve birbirinin bütünleyicisi olan topluluktur aynı çevre gibi.

Çevre evimiz gibidir; çünkü dünya biz insanların yaşamaya çalıştığı ve biz insanların ihtiyaçlarını karşılamak için donatılmış bir yerdir. Örneğin, bitkiler sayesinde temiz hava, tatlı su kaynakları sayesinde içme suyu gibi fizyolojik ihtiyaçlarımızı karşılar. Aslında çevre bütün canlıların bir arada yaşadığı büyük bir evdir.

Çevre okul gibidir; çünkü belli bir sistematik düzenin toplum kurallarının insani ahlaki değer ve eğitimin sürekli içinde bulunduğu bir ortamdır. Yaşam süresi boyunca okul, arkadaş, öğrenci, öğretmen ve düzeni gibi çevrede iş, komşu, arkadaşlık aktif öğrenme süreci yaşanmışlık ve toplumsal kurallar bulunmaktadır.

Son uygulama için, tablo 8’de detayları verilen, toplam 5 metafor bu kategoride değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 9 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f 9) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda %12,5’ini temsil

etmektedir. Kategoride en fazla tekrarlanan metafor 4 katılımcının ifade ettiği (f 4) “ev” metaforu yer almaktadır.

Tablo 8. Son Uygulama-Yaşam Alanı Olarak Çevre

Metafor Adı	f	%
Akvaryum	1	1,4
Boş Apartmanlar	1	1,4
Dünya	2	2,8
Ev	4	5,6
Gezegen	1	1,4
Toplam	9	12,5

Bu kategoride bulunan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Çevre boş apartman gibidir; çünkü nasıl bir apartman boş iken hiçbir anlam ifade etmez ve bakımsız olursa çevre de biz yok iken bakıma muhtaç olur apartmanlarımızı da çevremizi de bakıma muhtaç bırakmamalıyız.

Çevre gezegen gibidir; çünkü gezegende var olan yaşamsal fonksiyonlar çevre ile ortak öğeler içerir. Gezegenin döngüleri çevrenin suni ve temel bileşenlerini gibidir. Çevre değişir, başkalaşım geçirir ve çoğu gezegen gibi sonlanır.

Çevre akvaryum gibidir; çünkü içinde her türlü canlıyı barındırır. Maviliği ile tüm canlıları kucaklar. Çevre de aynı şekilde yeşilliği ile canlıların huzur bulduğu doğanın mucizesidir.

Çevre evimiz gibidir; çünkü sahip olduğumuz her şeyi onda buluruz. Ona zarar vermediğimiz sürece bizi barındırır ve yaşamsal faaliyetlerimizi sürdürmemizde yardımcı olur. Ona zarar verdiğimizde ise bizlerde zarar görürüz. Evimizi nasıl titizlik ile koruyorsak çevremizi de aynı şekilde titizlik ile korumalıyız.

Çevre dünyagibidir; çünkü ne kadar bakılırsa o kadar gelişir, ne kadar değer verilirse bize dönütü de o kadar faydalı olur. Çünkü burası bizim yaşam alanımızdır.

3. 5. 3. Soyut kavram olarak çevre

Bu kategori, “çevre” kavramını soyut olarak algılayan öğrenci ifadelerinden oluşmaktadır. Üniversite öğrencilerinin bu algıyı geliştirmelerinde çoğunlukla çevrenin birey üzerindeki soyut özelliği etkili olmuştur. Onlara göre çevre, insanın düşünceleri ile var olan yapıdır. İlk uygulama için, tablo 9’da detayları verilen, toplam 2 metafor bu kategori altında değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 2 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f2) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda %2,7’sini temsil etmektedir.

Tablo 9. İlk Uygulama-Soyut Kavram Olarak Çevre

Metafor Adı	f	%
Hayal Gücü	1	1,4
Renk	1	1,4
Toplam	2	2,7

Bu kategoride bulunan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Çevre hayal gücü gibidir; çünkü hiçbir insan hayal gücünde kötü bir şey barındırmaz, hayal edemez. Hayal dünyamız o kadar geniş ki uçsuz bucaksız aynı çevremiz gibi sonu olmayan bir güzellik gibidir.

Çevre renk gibidir; çünkü her rengin doğada bir karşılığı vardır. Mesela mavi güveni, sadakati temsil eder tıpkı gökyüzümüzü ve denizimizi temsil ettiği gibi, kahverengi ise doğamızdaki toprağı, dağı, taşı temsil eder. Çevremizdeki çeşitli renklerdeki çiçeklerimiz bize çevrenin güzelliğini canlılığını insanın hayatına renk katan bir kavramdır.

Son uygulama için, tablo 10'da detayları verilen, toplam 5 metafor bu kategori altında değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 5 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f 5) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda %6,9'unu temsil etmektedir.

Tablo 10. Son Uygulama-Soyut Kavram Olarak Çevre

Metafor Adı	f	%
Adalet	1	1,4
Gelecek	1	1,4
Sevgi	1	1,4
Terapi	1	1,4
Zaman	1	1,4
Toplam	5	6,9

Bu kategoride bulunan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Çevre geleceğimiz gibidir; çünkü bizden sonraki nesiller bizim bıraktığımıza göre yaşayacaklar eğer temiz ve güzel kullanılmış bir çevre bırakırsak gelecek nesilleri bilinçli bir şekilde yetiştirerek gelecek nesillere iyi bir çevre bırakabiliriz. Kötü ve kirli bir çevre bırakırsak gelecek nesiller bizim yaptığımız hatanın cezasını çekecek. Çevremize geleceğimize hak ettiği değeri vermeliyiz.

Çevre zaman gibidir; çünkü nasıl ki zaman akıp gider biz onu elimizde tutamıyoruz. Bizi ele geçiriyor biz ona hâkim olmaya çalışırız işte çevremize de hâkim olmaya çalışıyoruz, ezip geçiriyoruz tek farkı zaman kadar güçlü olmadığından elde edebilmek de yıkmakta kolay.

Çevre adalet gibidir; çünkü siz onun bir parçasına zarar verirseniz o da başka bir yerden uzun vadede size zarar verir.

Çevre terapi gibidir; çünkü terapi kişiyi rahatlatan, kendini iyi hissettiren, kişiyi olduğu gibi kabul edendir. Çevrede aynen bu şekilde canlı veya cansız her şeyi kabul edendir.

Çevre sevgi gibidir; çünkü biz ne kadar sevgi dolu olursak, sevgiyi verdiğimiz kişi bundan etkilenebilir. Biz sevgi verdiğimiz kişiyi kırmamak, üzmemek isteriz yani çevreyi temiz tutmak, kirletmemek isteriz.

3. 5. 4. Değer olarak çevre

Bu kategori, “çevre” kavramını insanlar için önemli ve bir o kadar da değerli olarak ele alan öğrenci ifadelerinden oluşmaktadır. Üniversite öğrencilerinin bu algıyı geliştirmelerinde çoğunlukla çevrenin insan için kıymet verilen her şey ile bütünleştirmeleri etkili olmuştur.

İlk uygulama için, tablo 11’de detayları verilen, toplam 17 metafor bu kategori altında değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 41 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f41) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda %56,2’sini temsil etmektedir. Kategoride en çok tekrarlanan metafor 12 katılımcının ifade ettiği (f 12) “insan” metaforu yer almaktadır.

Tablo 11. İlk Uygulama-Değer Olarak Çevre

Metafor Adı	f	%
Aile	1	1,4
Akciğer	2	2,7
Anne	1	1,4
Arkadaş	2	2,7
Beden	1	1,4
Çiçek	2	2,7
Çocuk	4	5,5
Hayat	4	5,5
İnsan	12	16,4
İnsan Karakteri	1	1,4
Kalp	5	6,8
Nefes	1	1,4
Öğretmen	1	1,4

Resim	1	1,4
Saç	1	1,4
Sağlık	1	1,4
Sarmaşık Dallar	1	1,4
Toplam	41	56,2

Bu kategoride bulunan bazı ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

Çevre çocuk gibidir; çünkü bakıma, ilgiye, temizliğe ihtiyacı vardır. Bakılmayan, sevilmeyen, ilgi görmeyen bir çocuk nasıl eksik ise çevre de öyledir. Çevreye hak ettiği ilgiyi değeri vermekte bizim elimizdedir.

Çevre insan gibidir; çünkü çevre de insan gibi büyüyen gelişen iyi veya kötü durumlardan etkilenendir.

Çevre sağlık gibidir; çünkü onu korumazsak biz zarar görürüz. Çünkü bizler sağlığımızın iyi olması ile hayattayız ve ayaktayız. Nasıl ona dikkat ediyorsak çevremize de dikkat etmeliyiz.

Çevre hayat gibidir; çünkü insanın doğumdan ölümüne kadar içinde olduğu yerdir. Çevredeki her şey hayat gibi doğar ve ölür.

Çevre arkadaş gibidir; çünkü ne kadar iyi davranırsan o da sana iyi davranır. Kötü davranırsan kötü davranır. Aslında çevre çıkarıcı arkadaş gibidir. Sen nasıl davranırsan o şekilde karşılık görürsün.

Çevre insan karakteri gibidir; çünkü karakterin düzgün ise çevrendeki bireylere pozitif olursun, kötü bir izlenim bırakmaz ve rahatsızlık vermezsin. Eğer karakterinde bozukluklar varsa yine çevrendeki insanlara kötü izlenim ve rahatsızlık verirsin. Çevrenin temiz ve yaşanabilir olması iyi karakter, kötü olması kötü karaktere benzer.

Çevre bedenimiz gibidir; çünkü bedenimiz nasıl birbiri ile uyumlu bir şekilde çalışıyorsa çevremizde aynı şekilde uyumlu bir beraberliği içinde barındırır. Bedenimize ve çevremize ne kadar önem verirsek o kadar iyi bir yaşam süreriz.

Çevre kalp gibidir; çünkü kalp iyilik ve güzellikler ile doludur. Onu olumsuz olan şeylerden korursak iyi bir hayat süreriz. Çevremize ne kadar iyi bakarsak dünya daha yaşanılır bir hale gelir.

Çevre anne gibidir; çünkü ihtiyacımız olan her şeyi bize sağlar. Hayatımızı sürdürmemizi sağlar.

Çevre insan gibidir; çünkü insan kendine bakmazsa hastalanır ve eğer daha da kötüye giderse ölür. Çevre de insanlar bakmazsa zamanla ekosistem dengesi bozulur. Çevre kirlenir, canlılar yok olur ve yaşam son bulur.

Son uygulama için, tablo 12’de detayları verilen, toplam 19 metafor bu kategori altında değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 38 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f38) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda %52,8’ini temsil etmektedir.

Tablo 12. Son Uygulama-Değer Olarak Çevre

Metafor Adı	f	%
Aile	2	2,8
Akciğer	2	2,8
Anne	2	2,8
Arkadaş	2	2,8
Bebek	3	4,2
Beden	2	2,8
Bitki	1	1,4
Canlı Bir Varlık	1	1,4
Çiçek	1	1,4
Çocuk	5	6,9
Göz	1	1,4
Hayat	4	5,6
Hayvan	1	1,4
İnsan	5	6,9
Kalp	2	2,8
Kitap	1	1,4
Saç	1	1,4
Sağlık	1	1,4
Sanat Eseri	1	1,4
Toplam	38	52,8

Bu kategoride bulunan bazı ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

Çevre kitap gibidir; çünkü her sayfasında farklı olaylar, oluşumlar vardır. Çeşitli etkileşimleri, insanları etkileyen dokunuşları vardır. Kitaplar bir sonraki sayfa da nasıl merak uyandırırsa çevre de keşfedildikçe merak uyandırır.

Çevre anne gibidir; çünkü biz ne yaparsak yapalım bize kollarını hep açandır. Çevre de biz ne yaparsak yapalım bize hep kollarını açıyor.

Çevre bebek gibidir; çünkü annesinin en değerli varlığıdır. Tıpkı çevreninde bizim için en değerli varlık olduğu gibi.

Çevre aile gibidir; çünkü sürekli etkileşimi ile hayat şartlarımızı kolaylaştırır. Duyarsızlığımıza rağmen bizi hiçbir şeyden mahrum bırakmaz.

Çevre sanat eseri gibidir; çünkü doğada mükemmel bir uyum içinde dizayn edilmiştir.

Çevre bedenimiz gibidir; çünkü bütünüyle içimizi de dışımızı da korumak ile yükümlüyük. Yaşadığımız dünyayı da bedenimizi koruduğumuz gibi korumalıyız.

Çevre hayat gibidir; çünkü kirli veya temiz onun güzelliğini yine bizler yaşıyoruz. Nasıl yaşamak istiyorsak öyle davranmalıyız.

Çevre hayat gibidir; çünkü o olmazsa olmaz. Hayatımızın devamlılığı ona bağlıdır.

Çevre insan gibidir; çünkü insan gibi büyür, gelişir, etrafındakilere göre şekil alır.

Çevre arkadaş gibidir; çünkü sen değer verirsen arkadaşlığın sürüp gider.

Çevre anne gibidir; çünkü her tarafın sorumluluğunu ve disiplinini sağlar. Uyum içinde yaşamayı öğretir.

Çevre göz gibidir; çünkü insan baktığı ile çevresini algılar. Benzerlik olarak göz de dünyanın bir kopyası gibidir.

3. 5. 5. Somut kavram olarak çevre

Bu kategori, "çevre" kavramını somut olarak algılayan öğrenci ifadelerinden oluşmaktadır. Üniversite öğrencilerinin bu algıyı geliştirmelerinde çoğunlukla çevrenin insan üzerindeki somut özelliği etkili olmuştur.

İlk uygulama için, tablo 13'de detayları verilen, toplam 9 metafor bu kategori altında değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 11 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f11) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda %15,1'ini temsil etmektedir. Kategoride en fazla tekrarlanan metafor 3 katılımcının ifade ettiği (f 3) "ayna" metaforu yer almaktadır.

Tablo 13. İlk Uygulama-Somut Kavram Olarak Çevre

Metafor Adı	f	%
Ayna	3	4,1

Ayraçlı Defter	1	1,4
Demir	1	1,4
Domino Taşı	1	1,4
Kapı	1	1,4
Masa	1	1,4
Oyuncak Ayı	1	1,4
Telefon	1	1,4
Zincir	1	1,4
Toplam	11	15,1

Bu kategoride bulunan bazı ifadelerle aşağıda yer verilmiştir.

Çevre demir gibidir; çünkü işlendikçe ona iyi bakıldıkça ışıldar. Kirletilirse, kötü davranılırsa pas tutar ve onu tekrar geri döndürmek zor olur.

Çevre domino taşı gibidir; çünkü bir bütün halindedir ve birbirini etkileyen bir oluşumdur. Her taş nasıl bir sonrakini etkiliyorsa çevrede birbirinden bu şekilde etkilenir.

Çevre telefon gibidir; çünkü güzel ve temiz kullanırsak bozulmaz ama kötü kullanırsak hemen bozulur, kullanılamaz hale gelir.

Çevre zincir gibidir; çünkü çevrede de birbirine bağlantılıdır. Biri olmazsa diğerlerinin de bir hükmü olmaz. Her bir halka birbirine bağlantılı ve gereklidir.

Çevre kapı gibidir; çünkü bir eve girilmeden önce kapıya bakılır ve kapıdan o ev hakkında bilgi edinilmeye çalışılır. Kapısı kirliyse ya da aşınmış ise bu çok hoş karşılanmaz çevre de öyledir. Temiz kapılarımız olması ümidiyle.

Çevre ayrıçlı defter gibidir; çünkü bütün bölümler bir araya geldiğinde defter oluşur.

Çevre ayna gibidir; çünkü biz insanlar doğaya baktığımızda kendimizi görürüz. Ne kadar özen gösterirsek aynamız o kadar güzel olur bizi yansıtır.

Çevre ayna gibidir; çünkü doğayı ne kadar sevip temiz tutarsak o da bize karşılığını o şekilde verir.

Son uygulama için, tablo 14’te detayları verilen, toplam 9 metafor bu kategori altında değerlendirilmiştir. Bu metaforlar araştırmaya katılan 11 üniversite öğrencisinin ifadesinden (f11) oluşmaktadır. Kategori, araştırmaya katılan öğrencilerinin toplamda %15,3’ünü temsil etmektedir.

Tablo 14. Son Uygulama-Somut Kavram Olarak Çevre

Metafor Adı	f	%
Ayna	2	2,8

Battaniye	1	1,4
Boş Bir Sayfa	1	1,4
Demir	1	1,4
Domino Taşı	1	1,4
Gökkuşağı	2	2,8
Pi Sayısı	1	1,4
Sokak Lambası	1	1,4
Zincir	1	1,4
Toplam	11	15,3

Bu kategoride bulunan bazı ifadelerle aşağıda yer verilmiştir.

Çevre pi sayısı gibidir; çünkü bütün sayı kombinasyonlarını içinde barındırır. Bütün önemli yerleri, sokak numaralarını gibi akla gelebilecek her şeyi içerisinde bir yerlerdedir.

Çevre gökkuşağı gibidir; çünkü çevrede aynı gökkuşağı gibi rengarenktir. İçinde her tonu, her rengi barındırır. İçinde yaşayan canlıları olduğu gibi kabul eder.

Çevre ayna gibidir; çünkü çevrede yaptığımız her şeyin bir yansıması vardır. Her şeyin bir karşılığı vardır. Çevre ayna gibi yaptıklarımızı bize yansıtır.

Çevre boş bir sayfa gibidir; çünkü çevre boş bir sayfa kadar sade ve durudur. Bize göre şekillenir. Mesela boş bir sayfayı yırtabiliriz ya da gelişigüzel karalayabiliriz. Tam tersi çiçekler, ağaçlar da çizebiliriz. Çevre de böyledir ona zarar vermek yerine güzelleştirmeliyiz.

Çevre sokak lambası gibidir; çünkü caddeleri sınırsız aydınlatır. Çevrenin de sınırları yoktur.

Çevre battaniye gibidir; çünkü o olmadan soğuktan korunmak ya da kötü şartlara karşı mücadele etmek mümkün değildir. Çevre olmazsa biz kötü şartlar ile mücadele edemeyiz.

3. 6. Uygulamaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Uygulamaya katılan üniversite öğrencilerinin (n=145) cinsiyetlerine göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Uygulamaya Katılan Üniversite Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Cinsiyet	f	%
İlk Uygulama	Kadın	53	72,5
	Erkek	20	27,4
	Toplam	73	100,0
Son Uygulama	Kadın	52	72,2
	Erkek	20	27,8
	Toplam	72	100,0

Tablo 16 incelendiğinde, ilk uygulamaya katılan öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunu n=53 (%72,5) kız öğrenciler oluştururken, grupta yer alan erkek öğrencilerin sayısı ise n=20 (%27,4)'tür. Son uygulamaya katılan öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunu n=52 (%72,2) kız öğrenciler oluştururken, grupta yer alan erkek öğrencilerin sayısı ise n=20 (%27,8)'dir. Araştırmamıza çoğunluk olarak kadın öğretmen adayları katılmıştır. Bu doğrultuda araştırmamızda en fazla metaforu kadın öğretmen adayları üretmişlerdir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4. 1. Sonuç

Bu araştırma, örneklem grubu olarak seçilen Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören öğrencilerden “Çevre Eğitimi” dersi alan ikinci sınıf öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarıp karşılaştırmak ve bu metaforları belli kavramsal kategoriler altında toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmamızda iki uygulama yapılmıştır. 2018-2019 yılının güz dönemi başında öğrenciler henüz çevre eğitimi dersi almadan ilk uygulamamız yapılmıştır. Dönemin sonunda dersi aldıktan sonra öğrencilere son uygulamamız yaptırılıp sonuçlar karşılaştırılmıştır. Araştırmamıza katılan üniversite öğrencilerinin ürettikleri metaforlar ortak özellikleri bakımından irdelenerek 5 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ise “Yaşam Kaynağı Olarak Çevre, Yaşam Alanı Olarak Çevre, Soyut Kavram Olarak Çevre, Değer Olarak Çevre, Somut Kavram Olarak Çevre” ana kategorilerimizdir.

Elde edilen bulgular dahilinde ilk uygulamamızda 73 öğrenci “çevre” kavramına ilişkin toplam 38 geçerli metafor üretmiştir. Güncel bir mesele olan “çevre” kavramı ile ilgili olarak üniversite öğrencilerinin oluşturdukları metaforlar incelendiğinde, en çok başvurulan algısal ifadelerin; *insan (f12)*, *ev (f9)*, *çocuk (f5)*, *kalp (f5)* ve *hayat (f4)* metaforları olduğu görülmüştür. Metaforlar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramıyla ilgili temel bir bilince sahip oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin ürettikleri metaforlar kategori bazında incelendiğinde ise, en fazla “değer olarak çevre” (n=41, %56,2) kategorisinde toplanmıştır. Bu kategori, öğrencilerin çevreye ilişkin metaforik algılarını en iyi yansıttıkları kategoridir.

“Yaşam alanı olarak çevre”(n=14, %19,2), “somut kavram olarak çevre” (n=11, %15,1), “yaşam kaynağı olarak çevre” (n=5,%6,8), “soyut kavram olarak çevre”(n=2, %2,7) kategorileri de sırasıyla görüşlerin belirtildiği kategorilerdir.

Kategori bazında öğrencilerin en az metaforu ürettikleri kategori olan “soyut kavram olarak çevre” (n=2, %2,7) kişi sayısının ve yüzdeliğin en düşük olduğu gruptur. Bu kategori, öğrencilerin çevreye ilişkin metafor algılarının soyut olmadığını göstermektedir. Uygulama

formları incelendiğinde soyut kavramları metafora benzetmelerinde güçlük yaşadıkları görülmektedir.

Araştırmamızın son uygulamasında 72 öğrenci “çevre” kavramına ilişkin toplam 43 geçerli metafor üretmiştir. Üniversite öğrencilerinin oluşturdukları metaforlar incelendiğinde, en çok başvurulan algısal ifadelerin; *insan (f5)*, *ev (f4)*, *çocuk (f5)*, *su (f5)* ve *hayat (f4)* metaforları olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin ürettikleri metaforlar kategori bazında incelendiğinde ilk uygulamada olduğu gibien fazla “*değer olarak çevre*” (n=38, %52,8) kategorisinde toplanmıştır. Öğrenciler bu kategoride içinde yaşadığımız çevrenin, tüm canlıların varlığının ve gelişiminin temelini değer ve kıymet kavramları ile bütünleşmelerini vurgulamışlardır. Formdaki düşüncelerine göre öğrencilerin çevreyi değerli görülen her şeye benzetmeleri önemlidir. Düşüncelerini dile getirirken ifadelerinde çevrenin kıymet verilmesi, değer gösterilmesi ve hayatımızın nadide bir parçası ve vazgeçilmez unsurları olduğunu belirtmişlerdir.

”*Somut kavram olarak çevre*” (n=11, %15,3), “*yaşam kaynağı olarak çevre*” (n=9, %12,5), “*yaşam alanı olarak çevre*” (n=9, %12,5), “*soyut kavram olarak çevre*” (n=5, %6,9) kategorileri de sırasıyla görüşlerin belirtildiği kategorilerdir.

Kategori bazında öğrencilerin en az metaforu ürettikleri kategori olan “*soyut kavram olarak çevre*” (n=5, %6,9) kişi sayısının ve yüzdeliğin en düşük olduğu gruptur. İki uygulamada da bu kategori, öğrencilerin çevreye ilişkin metafor algılarının soyut olmadığını göstermektedir. Formlar incelendiğinde öğrencilerin soyut kavramları çevreye benzetmekte hem güçlük çektikleri hem de gerekçelerini yazarken tam anlamıyla ifade edemedikleri görülmektedir.

Araştırmamıza katılan öğretmen adayları incelendiğinde çoğunluk olarak kadın öğretmen adaylarının katıldığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlar incelendiğinde de kadın öğretmen adaylarının fonksiyonel açıdan daha fazla metafor ürettikleri görülmüştür. Bu doğrultuda araştırmamıza en fazla katılım gösteren ve metaforu üreten kadın öğretmen adayları olmuştur.

Metaforlar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramıyla ilgili son uygulamada, algılarındaki çeşitlilik farklı metaforlar üzerine yoğunlaştıklarını göstermektedir. “Çevre Eğitimi” dersini aldıktan sonra öğrencilerin düşüncelerinde farklı çağrışımların etkin rol oynadığı görülmektedir. Bu bağlamda çevre eğitimi dersi yaratıcılıklarının gelişmesinde fayda sağlayıp bilinçli aktif bireyler olmalarına yol göstermiştir.

Metaforlar bir kavram veya olgunun ortak özelliklerini yansıtan ve bireylerin öznel düşünce yapıları ile ilişkili olan sembollerini ifade etmelerine yardımcı olmaktadır. Metafor analizi tekniği uygulanan çalışmaların sonuçlarında katılımcıların farklı bir çok metafor ürettiği görülmektedir. Bu nedenle çevre kavramıyla ilgili olarak öğretmen adayları birbirinden farklı metaforlar üretmişlerdir. Farklı alanlar, konu ve katılımcılarla yapılan bu çalışma sonuçları incelendiğinde (Doğan, 2017; Saban, 2009; Yalmancı ve Aydın, 2013; Arık ve Yılmaz, 2017; Aydın ve Ünalı, 2010; Doğru ve Saraç, 2013; Mertol, Doğdu ve Yılar 2013; Öztürk, 2007;

Güven, 2014; İbret ve Aydınöz, 2011; Eilam, 2009; Aydoğdu, 2008; Çelikkaya ve Seyhan, 2017; Ateş ve Karatepe, 2013; Coşkun, 2010; Aydın, 2011), araştırma konusu olan kavram veya olgularla ilgili birden fazla metafor ürettikleri tespit edilmiştir.

Sınıf öğretmeni adaylarının “çevre” kavramına ilişkin tanımları incelendiğinde literatürde yer alan bilgiler doğrultusunda bilinçli, bilgi, tutum ve aktif katılım boyutlarında tanımladıkları ama daha çok kıymet verilmesi gereken bir olgu olduğuna vurgu yaptıkları görülmektedir. Bu durum öğretmen adaylarının metaforlarda kullandıkları objelerin aldıkları dersten etkilendikleri kadar, yaşadıkları çevreden de önemli izler taşıdığını göstermektedir.

4. 2. Öneriler

Çalışmamız, metafor analizi tekniği konusunda yapılacak olan başka çalışmalara örnek olup kaynak özelliği taşıyabilir.

Öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlar üzerine yorum yapılarak, konuyu zihninde nasıl yapılandırdıkları, söz konusu kavrama hangi anlamları ifade ettikleri ortaya çıkarılabilir. Böylelikle öğretmen adaylarının kavram yanlışlığı olup olmadığı fark edilip, düzeltilebilir. Cinsiyet bazında ise erkek öğretmen adaylarının katılımı artırılabilir.

Bu araştırma, gelecekte toplumda önemli roller üstlenecek olan sınıf öğretmeni adaylarının, çevreyi nasıl algıladıklarını ortaya koymaktadır. Öğretmenler, öğrencilere öğretecekleri kavramları ve konuları nasıl öğretecekleri üzerine derin bir şekilde düşünmektedirler. Öğretmenin düşüncelerini, algı yapısını metafor sayesinde geliştirmek mümkündür. Yenilikçi anlayışı benimseyen öğretmenlerimizin metafor kullanımları ile bakış açıları gelişmektedir. Bu bağlamda sınıf öğretmeni adaylarına yönelik yapılan metafor çalışmaları düşünce, beceri, algı düzeylerinde etkin rol oynamaktadır. Benzer çalışmaların farklı disiplinlerde, farklı alanlarda, farklı seviyelerde katılımcılara sahip örneklerde uygulanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Arık, S. ve Yılmaz, M . (2017). Fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ve çevre kirliliğine yönelik metaforik algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 1147-1164.
- Arslan, M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 171, 100-108.
- Atalay, İ. (2004). *Doğa bilimleri sözlüğü*. İzmir: Meta Basımevi.
- Ateş, M., ve Karatepe, A. (2013). Üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 1327-1348.

- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi*, 10(3), 1293-1322.
- Aydın, S., ve Yalancı, S. G. (2013). Öğretmen adaylarının biyoloji kavramına yönelik metaforik algıları/pre-service teachers metaphorical perceptions towards biology. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 209-223.
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar (mecazlar) yoluyla analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Berkes, F. ve Kışlalıoğlu, M. (1993). *Ekoloji ve çevre bilimleri*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cameron, L. & Low, G. (1999). Metaphor language teaching, 33, 77-96.
- Corbett, E. & Connors, R. (1999). Classical rhetoric for the modern student (4th Ed.). *New York: Oxford University Press*.
- Coşkun, M. (2010). Lise öğrencilerinin "iklim" kavramıyla ilgili metaforları (zihinsel imgeleri). *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 919-940.
- Çelikkaya, T., ve Seyhan, O. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının evrensel değerlere ilişkin metafor algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 65-87.
- Doğan, Y. (2017). Ortaokul öğrencilerinin çevre kavramına ilişkin sezgisel algıları: bir metafor analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 721-740.
- Doğru, M. ve Saraç, E. (2013). İlköğretim öğrencilerinin küresel ısınma kavramı ile ilgili metaforları. *Global Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 92-103.
- Eilam, B. (2009). The secrets of successful veteran biology teachers: metaphors of evolution, regeneration, and adaptation. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 15(4), 493-513.
- Erten, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır?. *Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre Ve Orman Bakanlığı Yayın Organı*.65-66, 1-13.
- Forceville, C. (2002). The Identification of target and source in pictorial metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34(1), 1-14.

- Güven, E. (2014). Fen ve teknoloji öğretmen ve öğretmen adaylarının çevre eğitimine ilişkin metaforik algıları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), 26-37.
- İbret, Ü. ve Aydınöz, D. (2011). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin “dünya” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 85-102.
- Karataş, A., ve Aslan, G. (2012). İlköğretim öğrencilerine çevre bilincinin kazandırılmasında çevre eğitiminin rolü: Ekoloji temelli yaz kampı projesi örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 4(2), 259-276.
- Kaya, H. (2010). Metaphors developed by secondary school students towards “earthquake” concept. *Educational Research and Review*, 5 (11), 712-718.
- Mertol, H., Doğdu, M., ve Yılar, B. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforik algıları. *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(3),176-183.
- Moser, K. S. (2000). Metaphor analysis in psychology—Method, theory, and fields of application. In *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* (Vol. 1, No. 2).
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının “coğrafya” kavramına yönelik metafor durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 55-69.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 131-155.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Sezgin, Z. Ç. (2016). Öğretmen adaylarının ve ilköğretim öğrencilerinin kitap kavramına ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*. Çanakkale.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.